

Спеціалізованій вченій раді ДФ 26.055.056
Державного торговельно-економічного
університету
(02000, м.Київ, вул. Кіото, 19)

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Стрельченко Оксани Григорівни на дисертацію Герасименка Олександра
Олександровича «Відповідальність за адміністративні правопорушення в
сфері інтелектуальної власності», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії
за спеціальністю 081 – Право**

Актуальність теми дослідження. В сучасному світі інтелектуальна власність є одним з найбільш потужних драйверів технологічного, інформаційного та соціального розвитку, який забезпечує стає зростання економіки, слугує основою і стимулом розвитку науки, освіти, культури. Інтелектуальна власність забезпечує формування матеріальної бази для модернізації та перебудови економіки, детермінуючи соціально-економічний розвиток як усієї країни, так її окремих регіонів. Право інтелектуальної власності відіграє ключову роль у захисті інновацій, творчості та конкурентоспроможності національних та міжнародних рівнів. Саме воно гарантує забезпечує винагороду для творців та винахідників, і саме воно стимулює їхню креативність та інноваційний потенціал.

Засаднича роль права інтелектуальної власності в забезпеченні суспільно-економічного розвитку актуалізує питання його забезпечення та охорони. Як свідчить практика, право інтелектуальної власності нерідко виступає об'єктом протиправних посягань, які суттєво утруднюють його реалізацію, мінімізують його економічний ефект і матеріальну віддачу. При цьому, наявні засоби протидії порушенням права інтелектуальної власності неможливо визнати досконалыми. Кількість таких порушень постійно зростає, а загальний обсяг спричинюваних ними збитків (в тому числі – недоотриманої вигоди) обчислюється десятками мільйонів

гривень. Не в останню чергу така негативна тенденція обумовлюється недостатньою ефективністю засобів правової охорони права інтелектуальної власності, зокрема, адміністративної відповідальності. На сьогодні увітчизняній юрисдикційній практиці має місце широке коло проблем, пов'язаних з виявленням, припиненням і кваліфікацією адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності, розглядом відповідних справ, накладенням та виконанням адміністративних стягнень.

Цілком очевидно, що успішне вирішення цих проблем можливе тільки на основі наукового підходу, заснованого на міцному теоретичному фундаменті та досконалому розумінні актуальних проблем нормотворчої і правозастосовної практики. У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговує дисертація О.О.Герасименка «Відповідальність за адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності», котра є одним із перших комплексних досліджень, орієнтованих на комплексне вирішення наукових і практичних проблем відповідальності за адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності.

З метою вирішення цього завдання, у роботі О.О.Герасименка обґрунтовано низку нових положень, які розширюють уявлення про передумови і підстави кваліфікації адміністративних правопорушень, межі адміністративно-правової охорони відносин інтелектуальної власності, перспективи розвитку правового регулювання та організаційного забезпечення адміністративної відповідальності за правопорушення в сфері інтелектуальної власності.

Аналіз дисертації О.О.Герасименка свідчить про **обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій.**

Тема дисертації тісно корелюється з положеннями Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони; указом Президента України “Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави” від 08.11.2019 р. № 837/2019; Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженою указом Президента України від 11.08.2021 р. №347/2021; Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженою

постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 471; Планом пріоритетних дій Уряду на 2023 рік, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.04.2023 р. № 221-р; Планом заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 р. № 1106.

Емпіричну основу дослідження О.О.Герасимента становлять акти вітчизняного та зарубіжного законодавства, сучасні науково-правові дослідження, статистичні дані, результати низки соціологічних заходів, проведених дисертантом серед уповноважених суб'єктів адміністративної юрисдикції, а також матеріали сотень справ про адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності.

Приємно вимітити той факт, що значна частина використаних наукових і статистичних джерел датуються останніми роками. З іншого боку, велика увага в роботі приділяється історії розвитку та сучасному стану науково-правових досліджень з питань відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

Обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх успішною апробацією на ряді міжнародних науково-практичних конференцій та схвальними відгуками науковців і практиків.

Методологічну основу дисертації становить сукупність методів наукового пізнання, добрана дисертантом з урахуванням специфіки поставленої мети, об'єкта та предмета дослідження. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань О.О.Герасименко використав комплекс загальних і спеціальних методів дослідження, зокрема, методи абстрагування, дедукції, індукції, аналізу, синтезу, а також формально-логічний, логіко-семантичний, логіко-юридичний, порівняльно-правовий, соціологічний, статистичний та інші. Зазначені методи використані в органічному поєднанні та взаємозв'язку, що дало

змогу всебічно розкрити предмет дослідження, висвітлити проблемні аспекти адміністративної відповідальності в сфері інтелектуальної власності, а також запропонувати комплексний підхід до їхнього вирішення.

На особливу увагу заслуговує **наукова новизна одержаних результатів**. Вважаю, що дисертація О.О.Герасименка стане помітним внеском у розвиток доктринального уявлення про адміністративну-відповідальність як основний засіб правової охорони суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

З позитивного боку варто відмітити авторський підхід до концептуалізації та розмежування дефініції понять “передумови адміністративної відповідальності» та «підстави адміністративної відповідальності”. Уперше на теренах вітчизняної адміністративно-правової науки автором було систематизовано загально-соціальні, державно-політичні та юридичні передумови адміністративної відповідальності, такі як: стан правового регулювання та правової системи, розвиток законодавства, дієвість механізмів нормотворення і правозастосування; правосвідомість населення, професійний рівень суб’єктів нормотворення і правозастосування тощо.

Науковою новизною характеризується авторське визначення підстав адміністративної відповідальності як: “сукупності об’єктивних чинників, які безпосередньо обумовлюють застосування адміністративного стягнення або інших заходів адміністративного впливу щодо особи, винної у вчиненні адміністративного правопорушення”.

Вагомим внеском у розвиток теоретичних засад адміністративної відповідальності є формування авторського підходу до визначення форм вини в адміністративних правопорушеннях з формальними складами. Зокрема, О.О.Герасименко пропонує диференціювати умисну і необережну форми вини при вчиненні адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності з формальними складами на основі інтелектуального критерію, тобто виходячи з факту усвідомлення або неусвідомлення порушником протиправності скоюваних ним дій (бездіяльності). Вважаю такий підхід цілком обґрунтованим, особливо, в контексті європеїзації національного адміністративно-деліктного законодавства.

Неабиякий інтерес становить авторський підхід до структуризації адміністративно-деліктного провадження, який, з одного боку, ґрунтується на критичному осмисленні широкої палітри наукових концепцій, а з іншого – максимально враховує практичні аспекти розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення.

На предметну увагу наукового загалу заслуговує адміністративно-правова характеристика адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. В її основі лежать передові напрацювання адміністративно-правової науки, оригінальні ідеї автора, результати ґрунтовного опрацювання чинного законодавства, доктринальних джерел, матеріалів юрисдикційної практики. З моєї точки зору, ідеї, викладені на сторінках дисертації О.О.Герасименка істотно поглиблюють існуюче наукове уявлення про систему ознак складу адміністративного правопорушення та особливості їх встановлення під час адміністративно-правової кваліфікації.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблематики адміністративно-правової охорони, адміністративної відповідальності, кваліфікації адміністративних правопорушень та адміністративно-деліктного провадження. На мій погляд, вони можуть слугувати плідним підґрунтям для подальших досліджень, присвячених правовим засадам протидії адміністративній деліктності в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані та викладені в дисертації висновки і пропозиції можуть бути основою: для вдосконалення правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері інтелектуальної власності; для вдосконалення законодавчої конкретизації складів адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності; для розбудови системи заходів процесуального забезпечення в адміністративно-деліктному провадженні; для розробки інструкцій щодо кваліфікації адміністративних правопорушень та належного оформлення матеріалів адміністративних справ; для запровадження єдиних методик економічних досліджень, спрямованих на розрахунок збитків, завданих у

результаті порушення прав інтелектуальної власності на наукові, художні та музичні твори, виконання художніх і музичних творів, фонограми, відеограми, передачі організацій мовлення, бази даних тощо.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження викладені на сторінках 4 наукових публікацій у вітчизняних та зарубіжних фахових виданнях з юридичних наук, що свідчить про **повноту викладу матеріалу дослідження в друкованих працях.**

Висновки і рекомендації дисертації мають **високий рівень достовірності.** Про це свідчать позитивні відгуки авторитетних вчених-правників; успішна апробація на кафедральних заходах, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси дисертації Олександра Олександровича Герасименка, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість, доступність для сприйняття.

Структура дисертації відповідає меті та завданням дослідження, сприяє послідовному розкриттю її змісту, підведенню до основних висновків, які й обумовлюють наукову новизну результатів роботи.

Зауваження й дискусійні положення. За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертанта на такі дискусійні положення:

1. У дисертації пропонується запровадити адміністративну відповідальність власників веб-сторінок за порушення умов і правил, що визначають порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет. З моєї точки зору, ця пропозиція потребує додаткового обґрунтування, оскільки за вчинення зазначених порушень чинним КУпАП передбачається відповідальність власників веб-сайтів, які зазвичай і є власниками веб-сторінок, розміщених на цих сайтах.

2. У своїй дисертації О.О.Герасименко здійснює структурування адміністративно-деліктного провадження, надаючи детальну характеристику його основних стадій, етапів та окремих процесуальних дій. При цьому першою

стадією адміністративно-деліктного провадження пропонується вважати стадію порушення справи про вчинення адміністративного проступку. Зі свого боку маю зауважити, що на практиці порушення справи про вчинення адміністративного проступку відбувається на підставі попередньої кваліфікації правопорушення, що, в свою чергу, передбачає здійснення низки попередніх процесуальних дій, як-то: вивчення обставин події, встановлення особи порушника тощо. Такі попередні дії є інтегральною складовою адміністративно-деліктного провадження, а в теорії адміністративного права їх сукупність прийнято іменувати попереднім адміністративним розслідуванням. Оскільки ж адміністративне розслідування завжди передує порушенню справи, то, вочевидь, саме воно (а не порушення справи, як стверджує автор) повинно вважатися початковою стадією адміністративно-деліктного провадження.

3. У дисертації обґрунтовується ідея про внесення до Постанови Кабінету Міністрів України від 11.07.2002р. № 985 “Про затвердження Порядку розпорядження майном, конфіскованим за рішенням суду і переданим органам державної виконавчої служби” комплексу змін, спрямованих на врегулювання процедури знищення (утилізації) та переробки контрафактних товарів, арештованих і примусово вилучених у рамках виконання постанови суду про їх конфіскацію. При цьому автор лише декларує доцільність такого кроку і не надає пропозицій до законодавства. На мій погляд, це дещо нівелює практичну значущість висловленої ним ідеї, адже, як відомо, щоб досягнути певної мети недостатньо обмежитись її констатацією – потрібно визначити конкретні заходи, які забезпечать її реальне досягнення.

4. Замала увага в роботі О.О.Герасименка приділяється системі адміністративних стягнень, передбачених за вчинення адміністративних правопорушень у сфері інтелектуальної власності. За великим рахунком, автор розкриває тільки процесуальні аспекти їх накладення та виконання. Водночас, питання про їх соціально-економічну обґрунтованість, співмірність рівню

суспільної небезпеки правопорушень та фактичний обсяг (розмір) лишилися без висвітлення.

В цілому ж, наведені зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від опонованої роботи. Вони мають на меті лише акцентувати увагу автора на окремих її дискусійних моментах.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Зокрема, у рецензованій праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Тема дисертації є актуальною. Висновки та рекомендації, сформульовані за результатами дослідження, характеризуються науковою новизною і практичною значущістю. Вони мають важливе значення для розвитку інституту адміністративної відповідальності та підвищення його ефективності в сфері інтелектуальної власності.

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені автором у наукових статтях, підготовлених та опублікованих автором дисертації, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації.

Таким чином, дисертація, представлена Герасименком Олександром Олександровичем, є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, що має істотне значення для розвитку науки адміністративного права, правотворчості та правозастосування.

У підсумку слід зазначити, що дисертаційне дослідження за темою «Відповідальність за адміністративні правопорушення в сфері інтелектуальної власності» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам

Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2017 № 40, що висуваються до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри публічного
управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ

Оксана СТРЕЛЬЧЕНКО

